

Ponekad su beline između redova tako nemoćne

(Odgovor na tekst [„Sejanje dobrog semena“](#) Bojana Samsona, Međutim br. 3)

Slova su samo okvir za beline između redova. Upravo u belinama, onaj koji čita može da ogleda svoj duh, znanje, maštu i srce. Čitalac vidi sebe.

Moram da krenem od kraja. Ako neko hoće da govori o bilo kojoj knjizi neka bar pokuša da pročita pogovor, jos nečije mišljenje ili uputstvo šta zapravo čita! U zbirci *Jeste li čitali Zaratustru u originalu*, Nenad Milosavljević doslovno govori o tri unutrašnja idejna toka u knjizi. Da li je trebalo da nacрта da se tri toka slivaju u tri završne kratke priče? Verovatno jeste jer kod Samsona u tekstu piše...

Postoje i tekstovi kojima tu jednostavno nije mesto i koji kao da služe radi popunjavanja prostora u knjizi – radi se o kratkim, lirskim zapisima kao što su „Jutro u ogledalu“, „Prvi dah“ i „Pobednik“.

Moja namera nije da proglasim viđenje Bojana Samsona irelevantnim, ono je sasvim legitimno. U krajnjoj linji, pozitivno je ocenjen *Zaratustra*, kao seme budućih dela. A ja bih baš o toj budućnosti ovde pisao, o nečemu što dolazi, o pasivnom iščekivanju kojem smo se svi predali.

Samsonov nadčovek je propustio priliku da bude natčovek...

Teofilović ovde propušta priliku da dodatno dramatizuje priču time što će njegov junak u sudbonosnom trenutku pokušati da ispravi svoj greh iz mladosti i u zaista nezavidnoj situaciji dosegnuti ničeanskog nadčoveka te odbiti učešće u silovanju i zaštititi voljenu ženu. Tek tada bi nastala istinska drama – individua koja stoji nasuprot razularenog čopora i sledi svoj unutrašnji glas, te snosi posledice za to. Ovak, junak priče „Đul Zulejha“ ostaje samo pripadnik zlog plemena koji se koprca u lažnoj, prenaglašenoj patetici.

Budućnost koja nam dolazi neće ličiti na američki film. Puni smo holivudskih obrazaca, mašta nam je uništena holivudskim shemama... Upravo je patetična nada u unutrašnje glasove, jer mi znamo samo za replike iz filmova. Angelina Džoli možda drži ključ za razumevanje balkanskog limba. Momak okreće pušku na svoje saborce sa kojima je do juče delio i dobro i zlo, otima svoju draganu, beži u šumu. Tamo u šumi naleti Ričard Gir, pomogne im da se sakriju... Odlaze u Kazablanku... daleko od zlog plemena...

A priori stanovišta su napuštena, ništa ne postoji izvan strukture, niko i ništa nema značenje samo po sebi. Koristiti jos uvek termine koji su duboko ogrezli u depleciju, tipa *dobro, zlo*, znači živeti u vremenu Hladnog rata i blokovske podele sveta. Imamo vec kod Danila Kiša u *Času anatomije* objašnjenje zašto psihologiziranje prelazi u patetiku. Psihologiziranje i promišljanje je privilegija bogataša koji ispunjavaju dosadu lažnim dilemama *unutrašnjih glasova*. Otuda, budućnost nam mora doneti svest o tome da budućnost ne postoji. Ne postoji nigde osim u svesti konzumenata medijskih pomija, potrošača.

Opet, ako ne postoji budućnost, ne postoji ni prošlost. Ko god je pažljivije čitao Orvela, shvatiće da je prošlost arhiva falsifikata u službi odbrane poretka. Bog je tako postojao u prošlosti, njegov dolazak je projektovan u budućnost. A u sadašnjosti... može li postojati u sadašnjosti? Šta kaže Samson?

Tako u jednoj od uspelijih priča, „Deca vetra“, protagonist, koji je funkcioner političke stranke, potpuno se otuđio od svoje dečake prirode i postao neprepoznatljiv i odbojan rođenoj sestri što živi u siromaštvo ali zato u skladu sa sopstvenim idealima.

Nema nažalost, nema Ga ni u sadašnjosti. Naslov „Deca vetra“, ništa ne znači. Tu se radi o odnosu sestre i brata, nekakvim idealima. Nema tu ni govora o bezgrešnom začecu, o abortiranom detetu koje je bezgrešno začeto u Zorinoj utrobi. Druga luda žena čistog srca je, kasnije, opet bezgrešno začela... ali...

Eh, ponekad su beline između redova tako nemoćne!

Borba između individue i *zlog plemena* je zapravo borba poezije i istorije. Beslovesna masa želi da usisa u sebe svakoga ko se razlikuje. Danas trpimo apsolutističku tiraniju mase koja se ponosi svojom neobrazovanošću. Trpimo teror fah/idiota, politički korektnih intelektualaca, naučnika koji svakog dana na stranicama dnevnih novina dolaze do nekakvih *neverovatnih* otkrića u svim sferama života. Istorija verifikuje činjenicu, ubacuje je u prošlost i stvara željeni kontinuitet, u zavisnosti od potreba vlasti. Deseterački metar je jedino mesto u ovom našem opljačkanom srpskom jeziku gde se može poezija suprotstaviti istoriji. Deseterac se suprotstavlja Holivudu. Šta kaže Samson?

Ispričavši u duhu epske tradicije priču o sukobu skoro zaboravljenog Marka Kraljevida i holivudskog junaka Džona Ramboa, kragujevački prozaista pokušava da bude angažovan, ali njegova priča u konačnici pati od površnosti, stereotipnosti...

Ni traga o odnosu istorije i poezije. Pobjeda Marka Kraljevića je uvreženi stereotip usmene književnosti u Srba. Ali Srba neće biti. Marko ostaje sam, bez plemena... Pojedinaac na Zaratustrinom bregu...Verovatno je to površnost za neangažovanu političku korektnost...

Ipak, osećam fizički bol kada pročitam viđenje pripovetke „Bez izbora“.

U ostvarenju „Bez izbora“ efekti u bavljenju društvenom svakodnevicom su mnogo bolji: govoreći o položaju lokalnog vlastodršca nakon još jednih izbora, Teofilović postiže određenu duhovitost, pa i grotesknost u slikanju likova i njihovih odnosa.

Ovde nema društvene svakodnevica, ni govora o njoj. Ovo je priča o apokalipsi, o kraju vremena, o spaljenim televizorima i sobnim foteljama, o padu demokratskog sistema, o promeni svesti, o vaskrsavanju mrtvih. Ovo je Samsonov najteži previd. Jer apokalipsa se ovde ne odaje tonom priče, u Deridinom smislu. Ovde je apokalipsa spasenje od smrti, politike, od terora izbora. Jedini izbor koji imamo je... ono što nam ponude. Tamjan miriše na slobodu, na ideju slobode. Međutim...

Teofilovićevi likovi treba da nam svojim monolozima prenesu neku nejasno ocrtanu ideju, pa su zato oni sami ponekad nedovoljno psihološki isprofilisani.

Opet se kod Samsona javlja ljubav prema psihologiji. Psihologija u današnjem svetu i jeste vladajuća sila. Šta kaže psihologija, tako bude... Psiholozi daju završnu reč o svemu, gledaju da nas uklope u mašinu, da budemo korisni našem društvu. Dakle, Samson ovde postavlja stvari ovako: ne pitajte šta može psihologija da učini za vas, već šta vi možete da učinite za psihologiju!

Šta je nejasno u ideji da je Ivo Andrić lažni car srpske književnosti, duhovni guru jednog fantomskog jezika i ideje? Kako drugačije nego monološki (možda opet crtežom?), objasniti da je 1961. godina prelomna za istoriju srpske književnosti i jezika. Miljković nestaje, a sa njim i srpski jezik. 1960. godine nastaje srpskohrvatski pravopis, baš u Novom Sadu, a Ivo Andrić dobija Nobelovu nagradu za knjigu na srpskohrvatskom jeziku a ne na srpskom. Nastaje rogovatna kovanica, nastaje nešto što lingvistički ne postoji, fantomski hrvatski jezik a zajedno sa njim i mogućnosti za bošnjački, crnogorski etc.

I šta sada? Okrećemo se kao obrijani ovnovi, ne znamo gde se nalazimo kao kolektiv. Ničega ne možemo da se setimo, ništa ne možemo da smislimo. Naravno,

jer ne umemo da mislimo na srpskohrvatskom. Naš srpski jezik je u komi. A kada hoćemo da potražimo odgovore, odemo pred ćupriju na Drini i tamo osluškujemo srpskohrvatske lamente neprevaziđenog nobelovca. Osluškujemo stilizovano stenjanje nad istorijom koja mrvi pojedinca. To li su krajnji dometi srpskohrvatskog jezika?

Verovatno jesu, ali ja bih voleo da probudimo iz kome srpski jezik, da jos ponešto kažemo o svetu na tom jeziku, da izgovorimo nešto novo, rodimo novu ideju. Neka sve to bude nerazumljivo ljubiteljima psihologije koji kažu...

Onog momenta kada junak ili pripovedač kreće sa nepotrebnim promišljanjem na određenu temu, on izlazi iz ustaljenog toka priče, a čitalac prestaje biti zainteresovan jer ne veruje više u ono što čita...

Ljubitelji psihologije kažu da je promišljanje nepotrebno. Kad se promišlja, čitalac gubi interesovanje. Naravno, zašto bismo bilo šta promišljali? Nezainteresovani smo za promišljanje! Svi odgovori su u *Proklesoj avliji*, šta još ima tu da se misli!